

6. Сисоєва С. О. Освіта як об'єкт дослідження / С. О. Сисоєва // Шлях освіти: науково-методичний журнал. — К.: Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Асоціація працівників гімназій і ліцеїв України. — № 2, 2011. — 48 с. — С. 5 — 11.

Рецензенти:

Сисоєва С. О. — д. пед. н., проф.
Побірченко Н. А. — д. псих. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2013 р.

УДК 372.4.03

О. С. Драговоз

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті представлено результати теоретичного аналізу психологічного супроводу впровадження компетентнісного підходу в навчання молодших школярів. Автор аналізує сутність понять «компетенція», «компетентність», «ключова компетенція», «компетентнісний підхід», «психологічний супровід» та їх роль у формуванні особистості молодшого школяра; висвітлює особливості психологічного супроводу учнів початкової школи щодо впровадження компетентного підходу у навчання.

Ключові слова: компетенція, компетентність, ключова компетенція, компетентнісний підхід, психологічний супровід.

В статье представлены результаты теоретического анализа психологического сопровождения внедрения компетентностного подхода в обучение младших школьников. Автор анализирует сущность понятий «компетенция», «ключевая компетенция», «компетентностный подход» и их роль в формировании личности младшего школьника; освещает особенности психологического сопровождения учеников начальной школы относительно внедрения компетентностного подхода в обучение.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, ключевая компетенция, компетентностный подход, психологическое сопровождение.

The article presents the results of theoretical analysis of the psychological support of the introduction of competence approach in primary school children learning. The author analyzes the nature of the concepts of “competence”, “key competence”, “competence approach” and “psychological support” and their role in the formation of personality of pupils; describes the features of psychological support of younger pupils according to the competence approach in learning.

Keywords: competence, key competence, competence approach, psychological support.

© Драговоз О. С., 2013

В умовах модернізації загальної освіти пріоритетною метою початкової ланки загальної освіти є розвиток компетентної особистості, що з початком навчальної діяльності готова взаємодіяти з оточуючим середовищем та володіти всіма необхідними навичками та вміннями для навчання у середній школі.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної та світової педагогічної думки дедалі більшого поширення набуває компетентнісний підхід, який визначає цілі навчання через поняття «компетенції». Ще у 70-ті роки В. Сухомлинський писав: «Найважливіше завдання початкової школи – дати учням певне коло міцних знань і вмінь. Уміння вчитися включає в себе низку вмінь, пов'язаних з оволодінням знаннями: вміння читати, писати, спостерігати явища навколишнього світу, думати, висловлювати свою думку. Ці вміння є, образно кажучи, інструментами, без яких неможливо оволодіти знаннями» (Сухомлинський В. О., 1977, с. 100).

Впровадження компетентнісного підходу в початкову освіту в Україні на сьогодні є одним з найпріоритетніших завдань з метою піднесення освіти до європейських освітніх стандартів. У змісті компетентнісного підходу відображено життєво-важливі теми, на яких базується розвиваюче навчання молодших школярів. Саме Державний стандарт початкової освіти підкреслює пріоритетність формування компетентностей в учнів молодшого шкільного віку (Державний стандарт початкової загальної освіти, 2011). В основі впровадження компетентнісного підходу, що реалізується в початковій школі, закладено комплекс знань, завдяки яким учень молодших класів оволодіває навичками навчально-пізнавальної діяльності, комунікації, рефлексивним умінням, культурно-моральним установкам. Актуальність ідеї впровадження компетентнісного підходу в навчання молодших школярів полягає в тому, що досягнення учнями необхідних компетенцій до сих пір не виступає результатом навчання та не закладено до системи оцінювання навчальних досягнень школярів.

Початкова школа є першим навчальним ступенем загальної освіти і вносить суттєвий вклад у процес формування основ компетентностей школяра, оскільки саме в цей віковий період відбувається ціла низка новоутворень, необхідних для становлення особистості молодшого школяра.

Згідно Державного стандарту початкової загальної освіти України цілями компетентнісного підходу до навчання у початковій школі є – спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення

результатів, якими є такі ієрархічно-підпорядковані компетентності учнів, як ключова, загальнопредметна і предметна; засвоєння молодшими школярами вмінь ефективно використовувати отримані знання на практиці як інструменту вирішення різноманітних життєвих задач; розвиток творчих здібностей молодших школярів та мотивації; навчання школяра самостійно створювати нові продукти діяльності, надаючи дітям велику ступінь свободи та відповідальності (Державний стандарт початкової загальної освіти, 2011).

Вагомий внесок у розробку методичних підходів та нових стандартів до впровадження компетентнісного підходу в початкову освіту в Україні роблять науковці лабораторії початкової освіти Науково-дослідного інституту педагогіки України, зокрема Н. М. Бібік, що досліджує компетентності та компетенції в початковій освіті, О. Я. Савченко, що досліджує ключові компетенції в навчанні молодших школярів та розвивальний компонент компетентнісного підходу для молодших школярів. Також можна відмітити роботи О. В. Овчарук, яка проаналізувала впровадження компетентнісного підходу за кордоном, О. І. Пометун, що вивчила Я-особливості компетентнісного підходу в українській системі освіти, С. Є. Трубочова, що дослідила умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. Також слід зазначити Т. В. Ткач, що вивчала психологічні особливості формування компетенцій.

Державний стандарт початкової освіти України, сформований на засадах особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів, зазначає, що *компетентність* – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці; *компетенція* – суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини. У ньому також зазначається, що пріоритетом для молодшого школяра є оволодіння ключовими компетентностями (Державний стандарт початкової загальної освіти, 2011).

Ключова компетентність займає провідне місце у ієрархії компетентностей і є об'єктивною категорією, що фіксує суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень тощо, які можна використовувати в широкій сфері діяльності людини. У нашому дослідженні поняття «*ключова компетентність*» розглядається як спеціально структурований комплекс якостей особистості молодшого школяра, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності і належить до

загальногалузевого змісту освітніх стандартів, а «ключова компетенція» як об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності молодшого школяра (Державний стандарт початкової загальної освіти, 2011). До ключових компетенцій, що пропонуються для початкової ланки освіти, вчені відносять: уміння вчитися, громадянська, загальнокультурна, інформаційно-комунікативна, соціальна, здоров'язбережувальна (Бібік Н. М., 2008).

Для реалізації компетентнісного підходу важливо враховувати, що компетентності молодшого школяра формуються в процесі навчання і не лише в школі, але й під впливом сім'ї, друзів, політики, релігії, культури, тобто реалізація компетентнісного підходу залежить від усього навчально-культурного середовища, в якому живе та розвивається школяр.

За роки навчання в початковій школі учні мають набути достатній власний досвід культури спілкування і співпраці у різних видах навчальної діяльності, самовираження у творчих видах завдань. Набуття загальнонавчальних та цільових компетентностей діяльності є фундаментом подальшого успішного навчання школяра в основній школі.

Сама по собі компетентність не є вродженою якістю особистості, а виникає та розвивається тільки як похідна від неперервного процесу навчання й розвитку особистості. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти передбачає формування та розвиток у дитини таких психологічних якостей, як відповідальність, впевненість, самоконтроль, вольові якості, адаптивність, емпатичність, терпимість, самоорганізованість. Формування цих якостей є компонентом розвитку та становлення особистості школяра. Також в компетентнісний підхід закладено розвиток у молодших школярів таких особистісних механізмів, як наслідування, ідентифікація, імітація, емпатія, рефлексія, образ «Я», совість.

Метою статті є розгляд проблеми психологічного супроводу компетентнісного підходу в навчання молодших школярів.

Психологічний супровід – це система професійної діяльності психолога, направлена на створення соціально-психологічних умов для успішного навчання та психологічного розвитку дитини в ситуаціях шкільної взаємодії. Об'єктом шкільної психологічної практики виступає навчання та психологічний розвиток дитини в ситуації шкільної взаємодії, предметом – соціально-психологічні

умови успішного навчання та розвитку (Битянова М. Р., 1997). Психологічний супровід дає змогу здійснювати динамічне спостереження, моніторинг розвитку сфер пізнання, почуттів та емоцій дітей.

Головною ціллю супроводу є побудова навчального середовища, що зорієнтоване на збереження психологічного та фізичного здоров'я та максимальний розвиток особистості та творчого потенціалу кожної дитини.

В рамках компетентнісного підходу основними завданнями психологічного супроводу виступають: організація соціально-психологічних умов для психологічного розвитку дитини; спостереження за рівнем розвитку компетентностей; діагностика розвитку компетентностей; дослідження пізнавальної сфери молодшого школяра; моніторинг розвитку емоційно-вольової сфери учнів – соціальної, рефлексивної та комунікативної компетентності.

Психологічний супровід щодо формування компетентностей молодшого школяра визначається за трьома напрямками – когнітивно-операційний, культурно-поведінковий та громадянський, які є критеріями особистісно-компетентнісного розвитку молодшого школяра та в основі яких закладені складові – ключові компетентності та навички молодшого школяра (див. табл.1).

Когнітивно-операційний напрям передбачає отримання молодшими школярами сукупності знань та вмінь у процесі спільної з учителем *навчальної діяльності*. Вони мають оволодіти здатністю до сприйняття навчальної інформації, здатністю виділяти сутність сприйнятого змісту – «дивитись і бачити», а також умінням «слухати і чути» інформацію, що подається вчителем. Когнітивна складова навчання містить систему уявлень, поглядів, знань, що відображають індивідуально-своєрідні активні способи пізнавального ставлення до того, що вивчається. Операційна складова навчання містить систему загально навчальних умінь, способів навчальної діяльності, що забезпечують можливість засвоєння, збереження та переробки інформації на цілісну картину світу, а також включає вміння цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії, прийоми самоконтролю, самокорекції, перенесення відомих способів дій у нові, нетипові ситуації.

Культурно-поведінковий напрям стосується сфери розвитку особистості, поданий засвоєними способами поведінки, що детермінується системою цінностей учня та його культурою. Він

передбачає розвиток таких компетентностей у молодшого школяра як навички учіння, рефлексивна компетентність, комунікативна, здоров'язберігаюча, компетентність з питань інформаційних технологій.

Таблиця 1

Напрями розвитку компетентностей	Компетентності молодшого школяра
Когнітивно-операційний	<p><u>Навички навчальної діяльності:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння «слухати і чути»; - здатність до сприйняття навчальної інформації, виділяти сутність сприйнятого змісту – «дивитись і бачити».
Культурно-поведінковий	<p>Навички учіння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння виділяти нову навчальну інформацію; - самостійно формулювати зміст задачі; - здатність оволодівати та виконувати дії самоконтролю та самооцінки. <p>Рефлексивна компетентність:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність до самоставлення та ставлення до інших. <p><u>Комунікативна компетентність:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - засвоєння культури спілкування, норм і правил загальноприйнятої поведінки; - навички колективної роботи; - володіння різними соціальними ролями. <p><u>Здоров'язберігаюча компетентність:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - навички збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я. <p><u>Компетентність щодо комп'ютерної грамотності:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння роботи молодшого школяра за комп'ютером; - вміння користуватися мишею та клавіатурою; навички пошуку інформації в мережі Інтернет.
Громадянський	<p>Громадянська компетентність:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення прав та обов'язків; - засвоєння моральних цінностей та норм поведінки; <p><u>Соціальна компетентність:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлення власної соціальної ролі в групі ровесників.

Навички учіння формуються у школяра у процесі самостійно-пізнавальної діяльності. Внаслідок формування пізнавальних здібностей, усі психологічні процеси стають у значній мірі довольними, внутрішньо опосередкованими. Завдяки цьому розвивається емоційна, волюва та інтелектуальна сфери молодшого школяра. Поведінковий компонент навчально-пізнавальної компетентності поєднує в собі внутрішню навчальну мотивацію, ціннісні орієнтації, суб'єкту готовність до навчання.

У працях багатьох вітчизняних авторів (В. В. Давидов, Г. А. Цукерман, А. З. Зак, А. В. Захарова, Г. И. Катрич, П. В. Новиков, Л. И. Айдарова, М. Е. Боцманова та інших) *рефлексія* сприймається як новоутворення молодшого шкільного віку. Зміст рефлексії в молодшому шкільному віці, переважно, пов'язується зі здатністю дитини аналізувати підстави своєї діяльності. Розвиток рефлексивної свідомості молодшого школяра базується на зміні його позиції до навчальної роботи: зміни предмета самопізнання (перехід до оцінювання своїх переживань, своєї поведінки, свого «Я»); ставлення до себе (оцінка себе як суб'єкта діяльності та учасника взаємодії); ставлення до засобів самопізнання (Слободчиков У. І., 1998).

Комунікативна компетентність включає готовність учня спілкуватися з іншими людьми, здатність підтримувати та установлювати контакти з людьми, прагнення до реалізації власної індивідуальної програми спілкування, уміння знаходити адекватний стиль і тон спілкування, уміння аргументувати свою точку зору, уміння сприймати новий досвід спілкування, набуття навичок емоційно-психологічного саморегулювання.

Під поняттям *здоров'язберігаючої компетентності* розуміють характеристики особистості учня, спрямовані на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Важливим для школярів є засвоєння навичок, що сприяють соціальному здоров'ю. До них відносяться навички ефективного спілкування, навички співчуття, навички розв'язування конфліктів, навички поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації, навички спільної діяльності та співробітництва. Однією з важливих завдань молодших школярів – це оволодіння навичками, що сприяють духовному та психічному здоров'ю. До них відносяться навички самоусвідомлення та самооцінки, вміння аналізувати проблеми та приймати рішення, вміння планувати свою діяльність, навички самоконтролю, мотивація успіху та самоконтролю.

Компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій передбачають здатність учня орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією. Інформаційна компетентність – це системне утворення знань і вмінь в галузі інформаційно-комунікаційних технологій і досвід їхнього використання, а також здатність удосконалювати свої знання, вміння приймати принципово нові рішення в мінливих умовах або непередбачених ситуаціях з використанням нових технологічних засобів, що включає освоєння досвіду діяльності на основі емоційно-

ціннісної орієнтації особистості. Крім навичок застосування інформаційних технологій, інформаційна компетентність має рефлексивний компонент: готовність молодшого школяра до пошуку вирішення проблем, творчого перетворення на основі аналізу своєї інформаційної діяльності, у зв'язку з тим, що обсяг знань, умінь, засвоєних за зразком, не забезпечують необхідний розвиток потенціалу особистості (Серединцева Т. А., 2007).

Громадянський напрям передбачає становлення молодшого школяра як громадянина держави та прийняття й оволодіння їм новими соціальними ролями.

Початкова школа створює умови для розвитку *громадянської компетентності*: школярі мають отримувати знання про державу, закони, права та обов'язки, головні моральні цінності та норми поведінки. В цей період відбувається робота над розвитком інтеграції дитини в суспільство, а також формуються вміння спілкуватися та регулювати конфлікти шляхом діалогу. Створюються основні ціннісні орієнтації свідомого громадянина (Проект громадянського образования в Украине, 2009).

Не менш важливою для особистісного розвитку молодшого школяра є оволодіння *соціальною компетентністю*. Саме в молодший шкільний вік відбувається ціла низка новоутворень, необхідних для соціалізації школяра. Процес формування та розвитку соціальної компетентності в молодшому шкільному віці характеризується інтенсивним розвитком соціальних відношень, зміною соціальних ролей та функцій з подальшим розширенням соціально-етичних взаємодій дітей з оточуючим соціумом, динамічністю соціальних уявлень, особливим відношенням до світу. Соціальна компетентність молодшого школяра – це інтегративна характеристика особистості дитини, що відображає систему знань, умінь та навичок, якими вона оволодіває в процесі засвоєння навчальних предметів та необхідних їй для моделювання своєї поведінки, вмінню адекватно сприймати оточуючу дійсність, будувати систему відносин та спілкування з оточуючими людьми з врахуванням соціальної ситуації (Сохань Л. В., 2003). Формування соціальної компетентності у молодшого школяра передбачає наявність патріотизму, поваги до народних символів, звичаїв, здатність до національної самоідентифікації.

Психологічний супровід компетентісного підходу відмінний в різних класах початкової школи, що розрізняється за віковими

особливостями, та направлений на різні зони розвитку компетентної особистості молодшого школяра.

Як правило, при досягненні 6–7 річного віку діти приходять до першого класу та стають школярами. В перші місяці *першого класу* у школярів починають формуватися системи відносин дитини зі світом та самим собою, стійкі форми взаємовідносин з однолітками та дорослими та базові навчальні установки, які визначають в подальшому успішність шкільного навчання, ефективність стилю спілкування, можливості особистісної самореалізації в шкільному середовищі. Для першокласників характерний у першу чергу процес зміни з сюжетно-рольової ігрової діяльності на навчальну. Діти стикаються з новими умовами, вимогами, починають освоювати рефлексивні вміння – усвідомлюють свої емоційні стани та засвоюють навички їх контролю. Проте у більшості молодших школярів ще відсутні навички самоконтролю. В першому класі йде активний розвиток мовно-мисленневих механізмів дитини.

Психологічний супровід школярів першого класу полягає в першу чергу, в діагностиці розвитку когнітивних навичок та здібностей, що визначають готовність дітей до школи, супровід адаптації школярів до 1 класу, супровід соціальної обізнаності першокласників. Головною ціллю супроводу в цей віковий період – створення соціально-психологічних умов, що дозволяють дитині успішно функціонувати та розвиватися в шкільній системі відносин. Здійснюється виявлення психологічних особливостей дитини, налаштування навчально-виховного процесу під її індивідуальні особливості, допомога дитині сформувати соціальні та комунікативні компетентності та внутрішні психологічні механізми, необхідні для успішного навчання та спілкування в шкільному середовищі. Основним завданням в першому класі перед дитиною за допомогою вчителя та психолога стоїть формування у дитини стійкої навчальної мотивації на фоні позитивної «Я-концепції», стійкої самооцінки та низького рівня шкільної тривожності.

Другий клас, на який припадають діти віком 7–8 років, відповідно до теорії вікового розвитку, запропонованої Л. С. Виготським і розвинутою його учнями (О. Н. Леонтьєв, Д. Б. Эльконин, Л. И. Божович, А. В. Петровський, Д. І. Фельдштейн, В. І. Слободчиков та ін.) є стабільним періодом. Він передбачає поступовий розвиток психіки і особистісних якостей дитини, поступове накопичення їм знань, умінь, досвіду. До найбільших новоутворень цього віку дослідники відносять: рефлексію, тобто

здатність оцінювати власні дії, вміння аналізувати. В цьому віці за Л. І. Божович прискорюються темпи соціалізації та починається усвідомлення «соціального Я» і формування індивідуально-типологічних соціальних ролей (стереотипів). У цьому віці в першу чергу розвиваються у школярів пізнавальні можливості, йде засвоєння інтелектуальних аспектів навчальної діяльності – стандартів понятійного мислення та наукової лексики.

Психологічний супровід в другому класі та в першій половині третього класу передбачає виявлення особливостей та рівня розвитку різних аспектів пізнавальної сфери молодших школярів – діагностику того, як дитина здійснює пізнавальну діяльність (як запам'ятовує, організовує увагу, здійснює аналіз та вирішення інтелектуальних задач та ін.). Основною ціллю психологічного супроводу цього віку – це створення психологічних умов для всебічного розвитку пізнавальних можливостей молодших школярів та розробки кожним індивідуального стилю ефективної пізнавальної діяльності під час навчального процесу. Тобто психологічний супровід зосереджується на розвитку психічних процесів молодших школярів, рефлексивних та комунікативних умінь.

В *третьому класі*, де навчаються переважно учні 8–9 років, у дитини починає формуватися суб'єктивне психологічне уявлення про себе як особистість. Дитина починає розрізняти внутрішній досвід та зовнішній вигляд. Це також вік, коли соціальне порівняння стає основою самооцінки. Діти стають впевненішими у своїх соціальних ролях та вже визначаються з колом своїх інтересів. Вони краще орієнтуються в соціальних відносинах без сторонньої допомоги. Відбувається скачок у психологічному розвитку в 8 років, та не завжди діти адекватно можуть сприймати себе та оточуючих. Емоційний розвиток стає глибшим та можна вже спостерігати складні емоції та взаємодії з людьми. Основною ознакою дітей 8 років є те, що дітям необхідно відчувати себе частиною групи, команди або бути приналежним до чогось. Основним мотивом навчання цього віку є позитивне підкріплення, оскільки їм ще важко вчитися на помилках та сприймати негативну критику.

Психологічний супровід дітей 3 класу в першій половині року – це дослідження пізнавальної сфери, в другому півріччі – починається дослідження готовності дитини до навчання в середній школі. Також основним завданням психологічного супроводу третьокласників – це супровід засвоєння ними навичок регуляції емоційно-вольової

сфери, а саме формування та розвиток комунікативної, соціальної та рефлексивної компетенції.

З *четвертого класу* (9–10 років) з'являється інтерес до власного внутрішнього світу. Діти 9–10 років більш незалежні та емоційно готові вступати в соціальні відносини без батьків. Учні можуть бути сприятливіші до впливу і тиску з боку однолітків. Для 4-класників характерна ще відкритість та довірливість до оточуючого світу. Вони вчаться робити свідомий вибір у складних ситуаціях. Важливим для школярів цього віку є визнання оточуючими їх внутрішньої цінності та унікальності. В цьому віці діти стають емоційно більш зрілими та вже краще можуть вирішувати конфлікти та справлятися з розчаруваннями. Основним новоутворенням учня – є «відчуття дорослості», тобто усвідомлена та цілісна позиція учня по відношенню до навчальної діяльності, до школи, вчителів та однолітків. З психологічної точки зору для дітей цього періоду характерним є зниження самооцінки, високий рівень ситуативної тривожності.

На етапі переходу учнів у середню школу в другій половині 3-ого класу та протягом 4-ого класу дітей чекає зміна соціальної ситуації розвитку, тому важливою є роль психологічного супроводу. Психологічний супровід полягає у діагностиці ставлення школяра до навчання, вчителів, однолітків, діагностика його соціальної зрілості. Актуальною темою розвивальної програми для учнів 4-ого класу є тема «Самопізнання». Для психологічного супроводу важливим є дати можливість дітям самодіагностувати себе й інших. Діти вчаться визначати по поведінці оточуючих чи можлива з ним взаємодія чи ні. Йде активне формування громадянської компетентності. Психологічний аспект громадянської компетентності полягає у розвитку комунікативних та самопрезентативних навичок, прийняття соціальної ролі громадянина держави, емоційно-ціннісне ставлення до громадянських прав та законів, соціально корисної діяльності.

Ціллю психологічного супроводу учнів 4-ого класу – є виявлення рівня психологічної готовності дітей до навчання в середній школі та створення психологічних умов для формування соціально-особистісних передумов успішного подальшого навчання.

У молодшому шкільному віці діти в будь-яких культурах навчаються, набуваючи знання про свій соціальний світ. Одночасно в них формується особистісне уявлення про компетентність. Сила компетентності, яка формується у цьому віці, зумовлює подальшу ефективність людини в соціальному, економічному, політичному

житті (Сохань Л. В., 2003). Самостійність, організованість, керування власною поведінкою та здатність до прийняття рішень повинно стати суттєвою складовою особистості молодшого школяра, яка зумовлює характер її соціальної активності, початкових елементів адаптації до соціально-економічних змін у суспільстві.

Отже, стратегічним завданням початкової школи на сьогоднішній день є формування у школяра компетентної особистості – бажання і здатності самостійно вчитися, шукати в різних джерелах інформацію і застосовувати нові знання, виробляти вміння діяти, прагнути творчості та саморозвитку.

Таким чином, психологічний супровід формування компетентностей молодшого школяра є невід'ємною частиною впровадження компетентнісного підходу, оскільки компетентності стосуються розвитку психічних процесів та індивідуальних якостей особистості учня.

Література

1. Битянова М. Р. Организация психологической работы в школе. – М.: Совершенство, 1997. – 298 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти / Постанова Кабінету Міністрів України №462 від 20 квітня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/i
3. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К.: Богдана, 2003. – 529 с.
4. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Методичні рекомендації / Авторський колектив: Бібік Н. М. (керівник), Савченко О. Я., Байбара Т. М., Вашуленко М. С. та ін. – К.: Початкова школа, 2008. – 128 с.
5. Проект гражданского образования в Украине. Развитие гражданских компетентностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tandis.odihr.pl/documents/hre-compendium/rus/CD%20SECT%201%20laws/I_10_RU.pdf
6. Серединцева Т. А. Формування інформаційної компетенції в молодших школярів / Моделі компетентного випускника 12-річної школи: сутність, пріоритети, пошуки відповідей на виклики XXI століття // Матеріали Всеукраїнської науково-пошукової конференції, 16–17 травня 2007 року. – Донецьк 2007. – 584 с.

7. Слободчиков У. І., Цукерман Р. А. Генезис рефлексивного сознания в младшем школьном возрасте // Вопросы психологии. – 1990. – № 3. – С. 25 – 36.

8. Сухомлинский В. О. Выбранные творения. В 5-ти т. Т.3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. – К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.

Рецензенти:

Побірченко Н. А. – д. псих. н., проф.,
Чобітько А. Г. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2013 р.